

ที่ มท ๐๒๐๑.๒/ว ๖๐๖๐

กระทรวงมหาดไทย

ถนนอัษฎางค์ กทม. ๑๐๒๐๐

๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย บทความเผยแพร่ความรู้

จำนวน ๑ ชุด

ด้วยสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ประกอบด้วย สรุปย่อคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สรุปข้อร้องเรียนของคณะอนุกรรมการพิจารณาและให้ความเห็นเรื่องร้องเรียน และสรุปข้อหารือของคณะอนุกรรมการตอบข้อหารือตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยขอความร่วมมือกระทรวงมหาดไทย เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

กระทรวงมหาดไทย จึงขอให้จังหวัดเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อนำไปใช้ประกอบการปฏิบัติหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ต่อไป ทั้งนี้ สามารถดาวน์โหลดรายละเอียด (สิ่งที่ส่งมาด้วย) ได้ที่เว็บไซต์ของกองกลาง สป. www.gad.moi.go.th เมนูหลัก “งานประจำ” หัวข้อย่อย “หนังสือแจ้งเวียน/คำสั่ง มท./สป.”

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นายณัฐพงศ์ ศิริชนะ)

รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

สำนักงานปลัดกระทรวง

กองกลาง

โทร ๐ ๒๒๒๑ ๐๘๒๓ (มท. ๕๐๓๐๖)

โทรสาร ๐ ๒๒๒๑ ๐๘๒๓ (มท. ๕๐๓๑๑)

ที่ นร ๐๑๐๘/ว ๙๔๗/ศ

กระทรวงมหาดไทย
 กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวง
 วันที่ 12 มี.ค. 2559
 เลขที่ 42112
 สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
 ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวง
 วันที่ พ.ศ. ๒๕๕๐2559
 เลขรับที่ A292
 เวลา.....

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐
เรียน ปลัดกระทรวงมหาดไทย

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
๑. บทความเรื่อง ไม่ยอมใช้แบบคำขอ
 ๒. บทความเรื่อง อยากู๋จิ้ง เรื่องอาหารกลางวันเด็ก
 ๓. บทความเรื่อง “โบนัส...เป็นเหตุ”
 ๔. บทความเรื่อง เรื่องนี้...ร้องเรียนได้มัย

ด้วยสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ เช่น สรุปย่อคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สรุปข้อร้องเรียนของคณะอนุกรรมการพิจารณาและให้ความเห็นเรื่องร้องเรียน สรุปข้อหารือของคณะอนุกรรมการตอบข้อหารือตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นต้น

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีพิจารณาแล้วเห็นว่า เอกสารเผยแพรดังกล่าวข้างต้นจะเป็นประโยชน์เพื่อนำไปใช้ประกอบการปฏิบัติหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ต่อไป ในกรณีนี้ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเผยแพร่สรุปย่อคำวินิจฉัยและบทความ จำนวน ๔ เรื่อง ทางสื่อต่าง ๆ ของหน่วยงานนี้เพื่อส่งให้ส่วนราชการในการกำกับดูแลต่อไป รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ - ๔

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ผลเป็นประการใดกรุณาแจ้งให้ทราบด้วย
จักขอบคุณมาก

ขอแสดงความนับถือ

(นายจรัชชัย มูลทองโร่ย)
ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
โทร. ๐ ๒๒๘๓ ๔๖๘๐
โทรสาร ๐ ๒๒๘๓ ๔๖๘๘

ไม่ยอมใช้แบบคำขอ

เมื่อประชาชนจะขอข้อมูลข่าวสาร หรือจะติดต่อเรื่องใดก็ต้องมีคำขอให้ชัดเจน ให้เจ้าหน้าที่เข้าใจได้ แต่เอกสารแบบไหนล่ะที่จะถือได้ว่าเป็นคำขอ หรือคำร้อง

บริษัท ดอทคอม มีหนังสือถึงองค์การบริหารส่วนตำบลคลองนาเพื่อขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการซ่อมแซมถนนลาดยางแอสฟัลท์ติกคอนกรีต ๒ โครงการ แต่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองนาเห็นว่าการขอข้อมูลข่าวสารดังกล่าวไม่ถูกต้อง คือผู้ขอจะต้องกรอกแบบคำร้องขอตามที่กำหนดและยื่นพร้อมทั้งสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนทุกครั้ง จึงแจ้งให้บริษัททราบ และขอให้เขียนแบบคำร้องและปฏิบัติให้ถูกต้อง แต่บริษัทไม่ดำเนินการ และมีหนังสือทวงถามผลการพิจารณา องค์การบริหารส่วนตำบลคลองนาจึงมีหนังสือไปหาหรือคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารว่า ๑) บริษัท ดอทคอม จะขอเอกสารโดยใช้หนังสือของบริษัทแทนแบบคำร้องได้หรือไม่ ๒) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ไม่กำหนดเรื่องแบบคำร้องไว้เป็นการเฉพาะ จะใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ ไปปรับใช้ได้หรือไม่ เพราะได้ปฏิบัติในเรื่องการขอข้อมูลข่าวสารให้ต้องใช้แบบคำขอมานานแล้ว และ ๓) ถ้าแบบคำขอไม่ใช่สาระสำคัญแล้ว หากมีคำขอด้วยวาจาหน่วยงานราชการจะให้ข้อมูลข่าวสารได้หรือไม่ ข้อ ๓) นี้น่าสนใจครับ เดียวมีคำตอบ

คณะกรรมการตอบข้อหารือตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการพลิกตำราตอบอย่างนี้เลยครับ ในมาตรา ๑๑ บัญญัติว่า ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารและคำขอนั้นระบุให้เข้าใจได้ตามควร ให้หน่วยงานของรัฐจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอ ดังนั้น เมื่อบริษัท ดอทคอม มีหนังสือระบุข้อความชัดเจนและองค์การบริหารส่วนตำบลคลองนาเข้าใจแล้วว่าเขาขออะไร ก็ต้องจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้ การกำหนดให้ใช้แบบคำขอก็เพื่อความสะดวกกรณีที่ประชาชนไปตรวจดูข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงาน แล้วประสงค์จะได้สำเนาเอกสาร เจ้าหน้าที่ก็เอาแบบคำขอใส่มือให้เขียน แต่จะกำหนดเป็นเงื่อนไขว่า “ต้องใช้” ไม่ได้ครับ กรณีอย่างนี้เคยมีตัวอย่างแล้ว หน่วยงานส่งสำเนาแบบคำขอกลับไปให้เขียนใหม่ ไม่อย่างนั้นจะไม่รับพิจารณาคำขอทำไม่ได้ ส่วนประเด็นที่หารือว่า ถ้าประชาชนมีคำขอด้วยวาจา คือออกปากขอ จะให้ข้อมูลข่าวสารได้หรือไม่ ตอบว่า ในมาตรา ๑๒ บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีผู้ยื่นคำขอข้อมูลข่าวสาร” เห็นได้ว่าโดยปกติให้ทำโดยยื่นคำขอเป็นหนังสือ แต่กฎหมายไม่ได้บังคับว่าต้องกระทำเป็นหนังสือเท่านั้น ดังนั้น เมื่อมีผู้ขอด้วยวาจา หน่วยงานของรัฐก็สามารถให้ข้อมูลข่าวสารตามความประสงค์ได้ คณะอนุกรรมการฯ มีข้อสังเกตด้วยว่า การขอข้อมูลข่าวสารด้วยวาจาผู้ขอจะขาดหลักฐานว่าได้มีการขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานแล้ว จะมีผลต่อการใช้สิทธิร้องเรียนหรืออุทธรณ์ต่อไปได้ อย่างไรก็ดี เมื่อเรียกสำเนาบัตรประชาชนซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปแล้ว หน่วยงานของรัฐมีวิธีเก็บรักษาอย่างไร ถ้านำไปแนบติดกับคำขอใดๆ ก็เห็นได้ ให้ไปดูมาตรา ๒๓ (๕) คือจัดระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล เพื่อป้องกันมิให้นำไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูลขอในเรื่องที่จำเป็นดีกว่าครับ

หากทำได้ตามนี้ก็เป็นการอำนวยความสะดวก การติดต่องานของประชาชนได้รับบริการง่ายขึ้น ต้องการหารือ ปกปิดการใช้สิทธิหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ติดต่อได้ที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ๐ ๒๒๘๓ ๔๖๘๐ www.oic.go.th

“เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น”

(หารือ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙)

อยากรู้จัง เรื่องอาหารกลางวันเด็ก

เด็กเป็นอนาคต และความเจริญก้าวหน้าของชาติ เรื่องอาหารการกินการอยู่ต้องได้รับการดูแลที่ดี ตามมาตรฐานกำหนดไม่มีการให้ดื่มนมบูด หรือหักต้นทุนของเด็กแต่ละคนอะไรอย่างนี้ เรื่องนี้ต้องโปร่งใสครับ

พระอรรคดำแหน่งรองผู้อำนวยการโรงเรียนนั้นนั้น ทราบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีหนังสือแจ้งโรงเรียนนั้นนั้นว่า ได้ตรวจสอบพบว่าการปฏิบัติงานการเงินการบัญชีและพัสดุ รวมทั้งเรื่องในสวนเงิน อาหารกลางวันนักเรียนไม่ถูกต้องหลายประการ จึงแนะนำให้โรงเรียนนั้นนั้นปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุและกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยเคร่งครัด พระอรรคจึงมีหนังสือถึงโรงเรียนนั้นนั้นเพื่อขอข้อมูลข่าวสาร จำนวน ๓ รายการ ได้แก่ ๑) หนังสือสัญญาการยืมเงินโครงการอาหารกลางวันภาคเรียนที่ ๒/๒๕๕๓ และภาคเรียนที่ ๑/๒๕๕๔ ๒) ใบจัดซื้อวัสดุเครื่องบริโภคโครงการอาหารกลางวัน และ ๓) สัญญาจ้างแม่ครัว แต่โรงเรียนนั้นนั้น มีหนังสือแจ้งพระอรรคปฏิเสธด้วยเหตุผลว่าพระอรรคทำเรื่องขอเอกสารไปหลายครั้งคือวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๕ และวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ โดยครั้งนั้นก็ได้ออกไปแล้ว เนื่องจากเห็นว่าพระอรรคเป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่ไม่มีหน้าที่กำกับงานอาหารกลางวัน ถ้าให้ผู้ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปตรวจสอบงาน จะเกิดปัญหาการบริหารจัดการได้ และพระอรรคได้นำเอกสารโครงการอาหารกลางวันไปดำเนินคดีกับนายอัคนี ผู้อำนวยการโรงเรียนนั้นนั้น และนางอุบล รวมทั้งไปร้องเรียนกล่าวหานายอัคนี ต่อหน่วยงานต่างๆ ทั้ง ๓ คน จึงเป็นคู่ความกัน การขอข้อมูลข่าวสารไม่เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ส่วนเรื่องที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตรวจสอบพบความบกพร่องนั้น เป็นความเข้าใจคลาดเคลื่อนของพระอรรคเอง และข้อมูลข่าวสารที่ขอมีจำนวนมาก มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายลงลายมือชื่อร่วมรับผิดชอบ หากนำไปร้องเรียนกล่าวโทษจะกระทบสิทธิของผู้ปฏิบัติงาน พระอรรคจึงมีหนังสืออุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

โรงเรียนนั้นนั้นได้มีหนังสือส่งสำเนาข้อมูลข่าวสารที่ปฏิเสธการเปิดเผยต่อพระอรรค ให้คณะกรรมการวินิจฉัยฯ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องการจัดซื้อจัดจ้างโครงการอาหารกลางวันทั้ง ๓ รายการ ที่พระอรรคมีคำขอดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้ว เป็นข้อมูลข่าวสารที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามปกติของหน่วยงาน ถ้าได้เปิดเผยให้รู้โดยทั่วไปจะเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบความถูกต้อง แสดงความโปร่งใสของหน่วยงาน และตัวคุณเอง ส่วนที่ว่าพระอรรคอาจนำข้อมูลข่าวสารไปประกอบการแจ้งความหรือร้องเรียนหน่วยงานใครต่อใคร จนเกิดผลกระทบต่อบุคลากรของโรงเรียนนั้น เป็นธรรมดาครับที่ผู้ขอต้องรับผิดชอบเป็นการเฉพาะตัวหากนำเอกสารที่ได้ไปใช้โดยมิชอบและเป็นความผิดตามกฎหมายทำความเสียหายกับผู้อื่น เมื่อพิจารณาถึงประโยชน์สาธารณะ ประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้อง และการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐแล้ว คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร จึงวินิจฉัยให้โรงเรียนนั้นนั้นเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่พระอรรคมีคำขอ พร้อมทั้งรับรองสำเนาถูกต้องให้พระอรรค ยกเว้น ที่อยู่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน ซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของแม่ครัว การเปิดเผยจะรุกล้ำสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควรตามมาตรา ๑๕ (๕) ส่วนเรื่องเอกสารที่ขอมีจำนวนมากก็เรียกเก็บค่าถ่ายเอกสารและค่าธรรมเนียมถูกต้องได้ ตามประกาศ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ คณะกรรมการวินิจฉัยฯ ชี้ทางออกให้หมดเลยครับ

เรื่องนี้น่าภูมิใจที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีส่วนในการคุ้มครองสิทธิของเด็กครับ ต้องการหารือ ปรัชญาการใช้สิทธิหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ติดต่อได้ที่ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ๐ ๒๒๘๓ ๔๖๘๐ www.oic.go.th “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” (สค ๒๑๘/๒๕๕๙)

“โบนัส...เป็นเหตุ”

“เงินโบนัส” หรือ “เงินประโยชน์ตอบแทนอื่นเป็นกรณีพิเศษ” เป็นเงินที่จ่ายให้นอกจากเงินเดือนหรือเงินเดือนปกติ เป็นแรงจูงใจและสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ทำงาน แต่ถ้าไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนก็สร้างปัญหาได้ค่ะ

นาย ก. ดำรงตำแหน่งปลัดเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง เมื่อปีงบประมาณ ๒๕๕๒ และได้รับแต่งตั้งให้เป็นการพิจารณาจ่ายเงินประโยชน์ตอบแทนอื่นเป็นกรณีพิเศษ (โบนัส) ประจำปีงบประมาณนั้นด้วย เขาถูกร้องเรียนว่าเบิกจ่ายเงินไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และจัดทำรายงานการประชุมเท็จ เทศบาลฯ จึงส่งลงโทษทางวินัยและให้ชดใช้ค่าเสียหาย เขาจึงมีหนังสือถึงนายกเทศมนตรีขอข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายเงินโบนัสที่จ่ายจากเงินสะสมประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๒ จำนวน ๒ รายการ คือ หนังสือสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินถึงเทศบาลฯ และเอกสารการชี้แจงของเทศบาลฯ ที่แจ้งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อนำไปประกอบการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

เทศบาลฯ มีหนังสือปฏิเสธโดยแจ้งว่า เอกสารทั้งสองฉบับหากเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการป้องกัน ปรามปราม เป็นเอกสารซึ่งเป็นความเห็นของหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใดอันเป็นกระบวนการที่อยู่ระหว่างดำเนินการยังไม่เสร็จสิ้นและอยู่ระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของผู้ว่าราชการจังหวัด รวมทั้งเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองไม่ให้เปิดเผย เนื่องจากเป็นข้อมูลข่าวสารลับที่หากเปิดเผยทั้งหมดหรือบางส่วนจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ของรัฐ ทำให้เสื่อมสภาพการตรวจสอบบังคับใช้ ตามมาตรา ๑๕ (๒) (๓) และ (๖) และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ประกอบระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๕ ข้อ ๗ วรรคสอง และข้อ ๑๕ นาย ก. จึงอุทธรณ์คำสั่งไม่ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารฯ ได้พิจารณาแล้วได้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่ามีผู้ร้องเรียนต่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินว่า เทศบาลฯ จ่ายเงินโบนัสโดยไม่เป็นไปตามหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทยกล่าวคือ นำเงินสะสมมาจ่ายเป็นเงินโบนัส สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจังหวัดจึงเชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและคณะกรรมการพิจารณาจ่ายเงินโบนัสไปให้ถ้อยคำปรากฏว่า เทศบาลฯ ได้จ่ายเงินโบนัสจากหมวดจ่ายขาดเงินสะสมจริง แต่ดำเนินการก่อนที่จะมีหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทยที่ห้ามนำเงินสะสมมาจ่ายเป็นเงินโบนัส เนื่องจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีหนังสือแจ้งว่าสามารถนำเงินสะสมมาจ่ายเป็นเงินโบนัสได้ เทศบาลฯ จึงดำเนินการตามหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น จึงไม่ถึงว่าเป็นการเบิกจ่ายเงินผิดหลักเกณฑ์แต่อย่างใด ซึ่งเทศบาลฯ ได้รายงานข้อเท็จจริงนี้ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินทราบแล้ว และไม่มีการทักท้วงในกรณีดังกล่าวด้วย ต่อมาในปี ๒๕๕๗ ได้มีผู้ร้องเรียนสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินอีกว่า คณะกรรมการพิจารณาจ่ายเงินโบนัสไม่ได้มีการประชุมตามหลักเกณฑ์จริงแต่ได้จัดทำรายงานการประชุมเป็นเท็จเพื่อใช้ประกอบหลักฐานการเบิกจ่ายเงินให้ครบตามหลักเกณฑ์ ส่งผลให้มีการดำเนินการทางวินัย และมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ความเสียหายให้แก่เทศบาลฯ

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารฯ เห็นว่า ข้อมูลข่าวสารที่นาย ก. ขอนั้นเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการตามปกติของหน่วยงานของรัฐซึ่งไม่มีลักษณะตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ข้อมูลดังกล่าวจึงเปิดเผยได้และแม้ข้อมูลข่าวสารนั้นจะกำหนดชั้นความลับไว้ก็ไม่ตัดอำนาจของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารฯ ที่จะวินิจฉัยให้เปิดเผย จึงมีคำสั่งให้เทศบาลฯ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์แก่นาย ก. (คำวินิจฉัย ที่ สค ๑๙๓/๒๕๕๙)

กฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการให้การคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประชาชน แม้ว่าหน่วยงานรัฐจะปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและเอกสารนั้นกำหนดชั้นความลับไว้ คณะกรรมการวินิจฉัยฯ ก็ยังสามารถใช้ดุลพินิจว่าจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้มากน้อยเพียงใด หากมีข้อสงสัยหรือต้องการคำแนะนำเพิ่มเติมสามารถสอบถามได้ที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล ดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ หรือ www.oic.go.th

ยุพาพร เสรีวิวัฒนา
นักประชาสัมพันธ์ชำนาญการ

เรื่องนี้...ร้องเรียนได้มั้ย

เวลาเราไปขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ หน่วยงานอิสระของรัฐ แล้วหน่วยงานของรัฐเหล่านี้ไม่ดำเนินการให้ เราจะใช้สิทธิร้องเรียนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้หรือไม่ อยากให้ลองตรวจสอบ และตอบคำถามเหล่านี้ดูก่อนนะค่ะว่า

๑. ท่านร้องเรียนในฐานะบุคคลธรรมดา หรือหน่วยงานของรัฐ
๒. ท่านใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสารหรือยัง
๓. ท่านขอข้อมูลข่าวสารหรือขออะไร

กรณีแรก หากท่านเป็นหน่วยงานของรัฐ ขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐด้วยกัน เช่น ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจ ขอข้อมูลข่าวสารจากสำนักงานที่ดินจังหวัดเพชรบุรี กรณีนี้ทั้งผู้ขอและผู้ถูกขอต่างเป็นหน่วยงานของรัฐด้วยกัน หากสำนักงานที่ดินจังหวัดเพชรบุรีไม่ดำเนินการให้ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ไม่สามารถร้องเรียนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ให้สิทธิประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง รวมทั้งปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้ กฎหมายมิได้กำหนดสิทธิหน้าที่ระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันในเรื่องข้อมูลข่าวสารของราชการ ดังนั้น ในระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน ย่อมเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนและธรรมเนียมการปฏิบัติราชการ รวมทั้งหลักการประสานราชการตามระบบบริหารราชการแผ่นดินค่ะ

กรณีที่สอง หากท่านจะใช้สิทธิร้องเรียนว่าหน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการจัดหาข้อมูลข่าวสารให้ ท่านต้องมีการขอข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ไปยังหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นก่อนนะค่ะ การขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานเอกสาร แต่หน่วยงานของรัฐไม่ส่งเอกสารต่อศาล กรณีนี้ ไม่ใช่การขอข้อมูลข่าวสารตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ ท่านต้องไปดำเนินการขอข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานของรัฐด้วยตัวท่านเองก่อน ตรงนี้ต้องขอย้ำนะค่ะว่า ในการขอข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานของรัฐนั้น ขอให้ท่านเก็บหลักฐานว่าหน่วยงานได้รับหนังสือขอข้อมูลข่าวสารของท่านไว้แล้วด้วย เช่น ให้เจ้าหน้าที่เซ็นรับเรื่องในสำเนาหนังสือขอข้อมูลข่าวสาร หรือหากส่งทางไปรษณีย์ ก็ต้องเก็บหลักฐานการส่งไว้ด้วย เนื่องจากบางครั้งมีเรื่องร้องเรียนและทางคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ดำเนินการให้หน่วยงานปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ แต่หน่วยงานชี้แจงว่าไม่เคยได้รับคำขอข้อมูลข่าวสารจากผู้ร้องเรียนเลย ดังนั้น หากท่านไม่มีหลักฐานแล้ว ย่อมไม่อาจกล่าวอ้างได้ว่าใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ค่ะ

กรณีสุดท้ายเป็นเรื่องที่พบบ่อย คือผู้ร้องเรียนขอให้หน่วยงานของรัฐกระทำการ หรือสอบถาม ข้อมูล/ข้อเท็จจริง เช่น การขอให้สำนักงานที่ดินจังหวัดลำปางตรวจสอบการออกโฉนดที่ดิน หรือการสอบถาม กรมควบคุมมลพิษว่า การดื่มน้ำที่อุณหภูมิเท่าใด สารพิษจึงจะหายไป หรือการสอบถามสำนักงานศุลกากร กรุงเทพฯขอทราบเหตุผลการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในการคัดแยกพัสดุต่างประเทศ ตัวอย่างเหล่านี้ ไม่ใช่ การขอข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งได้แก่ การขอเข้าตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้อง ดังนั้น หากท่านขอให้หน่วยงานของรัฐกระทำการ หรือสอบถาม ข้อมูล/ข้อเท็จจริง และหน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการให้ ท่านต้องพิจารณาหน่วยงานที่กฎหมายให้อำนาจ ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนของท่าน และร้องเรียนไปยังหน่วยงานนั้นโดยตรงต่อไปค่ะ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นกฎหมายที่ให้สิทธิประชาชน เข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ตามหลักการที่ว่า “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” หากมีปัญหา หรือต้องการสอบถามเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล www.oic.go.th

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานปลัดกระทรวง โทร. ๐ ๒๒๒๑ ๐๘๒๓ มท.๕๐๓๐๖

ที่ มท ๐๒๐๑.๒/ว ๖๐๕๙

วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

เรื่อง การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐

เรียน หัวหน้าส่วนราชการระดับกรม หัวหน้าหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในสังกัด มท.

หัวหน้าหน่วยงานในสังกัด สป.มท. และหัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย

ด้วยสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ประกอบด้วยสรุปย่อคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สรุปข้อร้องเรียนของคณะอนุกรรมการพิจารณาและให้ความเห็นเรื่องร้องเรียน และสรุปข้อหารือของคณะอนุกรรมการตอบข้อหารือตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยขอความร่วมมือกระทรวงมหาดไทย เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติดังกล่าว

กระทรวงมหาดไทย จึงขอให้เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อนำไปใช้ประกอบการปฏิบัติหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ต่อไป รายละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ นร ๐๑๐๘/ว ๘๔๗๘ ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙ ทั้งนี้ สามารถดาวน์โหลดรายละเอียดได้ที่เว็บไซต์ของกองกลาง สป. www.gad.moi.go.th เมนูหลัก “งานประจำ” หัวข้อย่อย “หนังสือแจ้งเวียน/คำสั่ง มท./สป.”

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการ

(นายณัฐพงศ์ ศิริชนะ)

รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงมหาดไทย

ที่ นร ๐๑๐๘/ว ศ.๕.พ.ศ

กระทรวงมหาดไทย
กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวง
วันที่ 12 ธ.ค. 2559
เลขที่ 42117
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวง
วันที่ พ.ศ. ๒๕๕๙ ๒๕๕๙
เลขรับที่ 4292
เวลา

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐
เรียน ปลัดกระทรวงมหาดไทย

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. บทความเรื่อง ไม่ยอมใช้แบบคำขอ
- ๒. บทความเรื่อง อายากรู้จัง เรื่องอาหารกลางวันเด็ก
- ๓. บทความเรื่อง “โบนัส...เป็นเหตุ”
- ๔. บทความเรื่อง เรื่องนี้...ร้องเรียนได้มัย

ด้วยสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ได้จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ เช่น สรุปลย่อคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สรุปร้องเรียนของคณะอนุกรรมการพิจารณาและให้ความเห็นเรื่องร้องเรียน สรุปร้องหรือขอของคณะอนุกรรมการตอบข้อหารือตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ เป็นต้น

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีพิจารณาแล้วเห็นว่า เอกสารเผยแพร่ดังกล่าวข้างต้น จะเป็นประโยชน์เพื่อนำไปใช้ประกอบการปฏิบัติหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ต่อไป ในกรณีนี้ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเผยแพร่สรุปลย่อคำวินิจฉัยและบทความ จำนวน ๔ เรื่อง ทางสื่อต่าง ๆ ของหน่วยงานนี้เพื่อส่งให้ส่วนราชการในการกำกับดูแลต่อไป รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ๑ - ๔

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ ผลเป็นประการใดกรุณาแจ้งให้ทราบด้วย
จักขอบคุณมาก

ขอแสดงความนับถือ

(นายจิรัชย์ มุลทองโรย)
ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ
โทร. ๐ ๒๒๘๓ ๔๖๘๐
โทรสาร ๐ ๒๒๘๓ ๔๖๙๘

ไม่ยอมใช้แบบคำขอ

เมื่อประชาชนจะขอข้อมูลข่าวสาร หรือจะติดต่อเรื่องใดก็ต้องมีคำขอให้ชัดเจน ให้เจ้าหน้าที่เข้าใจได้ แต่เอกสารแบบไหนละที่จะถือได้ว่าเป็นคำขอ หรือคำร้อง

บริษัท ดอทคอม มีหนังสือถึงองค์การบริหารส่วนตำบลคลองนาเพื่อขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการซ่อมแซมถนนลาดยางแอสฟัลต์ติกคอนกรีต ๒ โครงการ แต่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองนาเห็นว่าการขอข้อมูลข่าวสารดังกล่าวไม่ถูกต้อง คือผู้ขอจะต้องกรอกแบบคำร้องขอตามที่กำหนดและยื่นพร้อมทั้งสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนทุกครั้ง จึงแจ้งให้บริษัททราบ และขอให้เขียนแบบคำร้องและปฏิบัติให้ถูกต้อง แต่บริษัทไม่ดำเนินการ และมีหนังสือทวงถามผลการพิจารณา องค์การบริหารส่วนตำบลคลองนาจึงมีหนังสือไปหาหรือคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารว่า ๑) บริษัท ดอทคอม จะขอเอกสารโดยใช้หนังสือของบริษัทแทนแบบคำร้องได้หรือไม่ ๒) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ไม่กำหนดเรื่องแบบคำร้องไว้เป็นการเฉพาะ จะใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔ ไปปรับใช้ได้หรือไม่ เพราะได้ปฏิบัติในเรื่องการขอข้อมูลข่าวสารให้ต้องใช้แบบคำขอมานานแล้ว และ ๓) ถ้าแบบคำขอไม่ใช่สาระสำคัญแล้ว หากมีคำขอด้วยวาจาหน่วยงานราชการจะให้ข้อมูลข่าวสารได้หรือไม่ ข้อ ๓) นี้ น่าสนใจครับ เดียวมีคำตอบ

คณะกรรมการตอบข้อหารือตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการพลิกตำราตอบอย่างนี้เลยครับ ในมาตรา ๑๑ บัญญัติว่า ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารและคำขอนั้นระบุให้เข้าใจได้ตามควร ให้หน่วยงานของรัฐจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้แก่ผู้ขอ ดังนั้น เมื่อบริษัท ดอทคอม มีหนังสือระบุข้อความชัดเจนและองค์การบริหารส่วนตำบลคลองนาเข้าใจแล้วว่าเขาขออะไร ก็ต้องจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้ การกำหนดให้ใช้แบบคำขอก็เพื่อความสะดวกกรณีที่ประชาชนไปตรวจดูข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงาน แล้วประสงค์จะได้สำเนาเอกสาร เจ้าหน้าที่ก็เอาแบบคำขอใส่มือให้เขียน แต่จะกำหนดเป็นเงื่อนไขว่า “ต้องใช้” ไม่ได้ครับ กรณีอย่างนี้เคยมีตัวอย่างแล้ว หน่วยงานส่งสำเนาแบบคำขอกลับไปให้เขียนใหม่ ไม่อย่างนั้นจะไม่รับพิจารณาคำขอทำไม่ได้ ส่วนประเด็นที่หารือว่า ถ้าประชาชนมีคำขอด้วยวาจา คือออกปากขอ จะให้ข้อมูลข่าวสารได้หรือไม่ ตอบว่า ในมาตรา ๑๒ บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีผู้ยื่นคำขอข้อมูลข่าวสาร” เห็นได้ว่าโดยปกติให้ทำโดยยื่นคำขอเป็นหนังสือ แต่กฎหมายไม่ได้บังคับว่าต้องกระทำเป็นหนังสือเท่านั้น ดังนั้น เมื่อมีผู้ขอด้วยวาจา หน่วยงานของรัฐก็สามารถให้ข้อมูลข่าวสารตามความประสงค์ได้ คณะกรรมการฯ มีข้อสังเกตด้วยว่า การขอข้อมูลข่าวสารด้วยวาจาผู้ขอจะขาดหลักฐานว่าได้มีการขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานแล้ว จะมีผลต่อการใช้สิทธิร้องเรียนหรืออุทธรณ์ต่อไปได้ อย่างไรก็ดี เมื่อเรียกสำเนาบัตรประชาชนซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปแล้ว หน่วยงานของรัฐมีวิธีเก็บรักษาอย่างไร ถ้านำไปแนบติดกับคำขอใดๆ ก็เห็นได้ ให้ไปดูมาตรา ๒๓ (๕) คือจัดระบบรักษาความปลอดภัยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล เพื่อป้องกันมิให้นำไปใช้โดยไม่เหมาะสมหรือเป็นผลร้ายต่อเจ้าของข้อมูลขอในเรื่องที่จำเป็นดีกว่าครับ

หากทำได้ตามนี้ก็เป็นการอำนวยความสะดวก การติดต่อกันของประชาชนได้รับบริการง่ายขึ้น ต้องการหารือ ปรัชญาการใช้สิทธิหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ติดต่อได้ที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ๐ ๒๒๘๓ ๔๖๘๐ www.oic.go.th

“เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น”

(หารือ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๙)

อยากรู้จัง เรื่องอาหารกลางวันเด็ก

เด็กเป็นอนาคต และความเจริญก้าวหน้าของชาติ เรื่องอาหารการกินการอยู่ต้องได้รับการดูแลที่ดี ตามมาตรฐานกำหนดไม่มีการให้ดื่มนมบูด หรือหักต้นทุนของเด็กแต่ละคนอะไรอย่างนี้ เรื่องนี้ต้องโปร่งใสครับ

พระอรรคดำแหน่งรองผู้อำนวยการโรงเรียนนั้นนั้น ทราบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีหนังสือแจ้งโรงเรียนนั้นนั้นว่า ได้ตรวจสอบพบว่าการปฏิบัติงานการเงินการบัญชีและพัสดุ รวมทั้งเรื่องในส่วนเงิน อาหารกลางวันนักเรียนไม่ถูกต้องหลายประการ จึงแนะนำให้โรงเรียนนั้นนั้นปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุและกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยเคร่งครัด พระอรรคจึงมีหนังสือถึงโรงเรียนนั้นนั้นเพื่อขอข้อมูลข่าวสาร จำนวน ๓ รายการ ได้แก่ ๑) หนังสือสัญญาการยืมเงินโครงการอาหารกลางวันภาคเรียนที่ ๒/๒๕๕๓ และภาคเรียนที่ ๑/๒๕๕๔ ๒) ใบจัดซื้อวัสดุเครื่องบริโภคโครงการอาหารกลางวัน และ ๓) สัญญาจ้างแม่ครัว แต่โรงเรียนนั้นนั้น มีหนังสือแจ้งพระอรรคปฏิเสธด้วยเหตุผลว่าพระอรรคทำเรื่องขอเอกสารไปหลายครั้งคือวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๕ และวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๕ โดยครั้งนั้นก็ได้ออกไปอยู่แล้ว เนื่องจากเห็นว่าพระอรรคเป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่ไม่มีหน้าที่กำกับงานอาหารกลางวัน ถ้าให้ผู้ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปตรวจสอบงาน จะเกิดปัญหาการบริหารจัดการได้ และพระอรรคได้นำเอกสารโครงการอาหารกลางวันไปดำเนินคดีกับนายอค์นี้ ผู้อำนวยการโรงเรียนนั้นนั้น และนางอุบล รวมทั้งไปร้องเรียนกล่าวหานายอค์นี้ ต่อหน่วยงานต่างๆ ทั้ง ๓ คน จึงเป็นคู่ความกัน การขอข้อมูลข่าวสารไม่เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ส่วนเรื่องที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ตรวจสอบพบความบกพร่องนั้น เป็นความเข้าใจคลาดเคลื่อนของพระอรรคเอง และข้อมูลข่าวสารที่ขอมีจำนวนมาก มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายลงลายมือชื่อร่วมรับผิดชอบ หากนำไปร้องเรียนกล่าวโทษจะกระทบสิทธิของผู้ปฏิบัติงาน พระอรรคจึงมีหนังสืออุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

โรงเรียนนั้นนั้นได้มีหนังสือส่งสำเนาข้อมูลข่าวสารที่ปฏิเสธการเปิดเผยต่อพระอรรค ให้คณะกรรมการวินิจฉัยฯ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า เรื่องการจัดซื้อจัดจ้างโครงการอาหารกลางวันทั้ง ๓ รายการ ที่พระอรรคมีคำขอดำเนินการเสร็จสิ้นไปแล้ว เป็นข้อมูลข่าวสารที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามปกติของหน่วยงาน ถ้าได้เปิดเผยให้รู้โดยทั่วไปจะเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบความถูกต้อง แสดงความโปร่งใสของหน่วยงาน และตัวคุณเอง ส่วนที่ว่าพระอรรคอาจนำข้อมูลข่าวสารไปประกอบการแจ้งความหรือร้องเรียนหน่วยงานใครต่อใคร จนเกิดผลกระทบต่อบุคลากรของโรงเรียนนั้น เป็นธรรมดาครับที่ผู้ขอต้องรับผิดชอบเป็นการเฉพาะตัวหากนำเอกสารที่ได้ไปใช้โดยมิชอบและเป็นความผิดตามกฎหมายทำความเสียหายกับผู้อื่น เมื่อพิจารณาถึงประโยชน์สาธารณะ ประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้อง และการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐแล้ว คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร จึงวินิจฉัยให้โรงเรียนนั้นนั้นเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามที่พระอรรคมีคำขอ พร้อมทั้งรับรองสำเนาถูกต้องให้พระอรรค ยกเว้น ที่อยู่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน ซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของแม่ครัว การเปิดเผยจะรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควรตามมาตรา ๑๕ (๕) ส่วนเรื่องเอกสารที่ขอมีจำนวนมากก็เรียกเก็บค่าถ่ายเอกสารและค่ารับรองสำเนาถูกต้องได้ ตามประกาศ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ คณะกรรมการวินิจฉัยฯ ชี้ทางออกให้หมดเลยครับ

เรื่องนี้น่าภูมิใจที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีส่วนในการคุ้มครองสิทธิของเด็กครับ ต้องการหารือ ปรัชญาการใช้สิทธิหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ติดต่อได้ที่ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี อ ๒๒๘๓ ๔๖๘๐ www.oic.go.th “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” (สค ๒๑๘/๒๕๕๙)

“โบนัส...เป็นเหตุ”

“เงินโบนัส” หรือ “เงินประโยชน์ตอบแทนอื่นเป็นกรณีพิเศษ” เป็นเงินที่จ่ายให้ออกเหนือจากรายได้หรือเงินเดือนปกติ เป็นแรงจูงใจและสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ทำงาน แต่ถ้าไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนก็สร้างปัญหาได้ค่ะ

นาย ก. ดำรงตำแหน่งปลัดเทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง เมื่อปีงบประมาณ ๒๕๕๒ และได้รับแต่งตั้งให้เป็นการพิจารณาจ่ายเงินประโยชน์ตอบแทนอื่นเป็นกรณีพิเศษ (โบนัส) ประจำปีงบประมาณนั้นด้วย เขาถูกร้องเรียนว่าเบิกจ่ายเงินไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และจัดทำรายงานการประชุมเท็จ เทศบาลฯ จึงสั่งลงโทษทางวินัยและให้ชดใช้ค่าเสียหาย เขาจึงมีหนังสือถึงนายกเทศมนตรีขอข้อมูลเกี่ยวกับการจ่ายโบนัสที่จ่ายจากเงินสะสมประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๒ จำนวน ๒ รายการ คือ หนังสือสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินถึงเทศบาลฯ และเอกสารการชี้แจงของเทศบาลฯ ที่แจ้งสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อนำไปประกอบการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

เทศบาลฯ มีหนังสือปฏิเสธโดยแจ้งว่า เอกสารทั้งสองฉบับหากเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการป้องกันปราบปราม เป็นเอกสารซึ่งเป็นความเห็นของหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใดอันเป็นกระบวนการที่อยู่ระหว่างดำเนินการยังไม่เสร็จสิ้นและอยู่ระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยของผู้ว่าราชการจังหวัด รวมทั้งเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองไม่ให้เปิดเผย เนื่องจากเป็นข้อมูลข่าวสารลับที่หากเปิดเผยทั้งหมดหรือบางส่วนจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ของรัฐ ทำให้เสื่อมสภาพการตรวจสอบบังคับใช้ ตามมาตรา ๑๕ (๒) (๓) และ (๖) และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการฯ ประกอบระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๕ ข้อ ๗ วรรคสอง และข้อ ๑๕ นาย ก. จึงอุทธรณ์คำสั่งไม่ให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารฯ ได้พิจารณาแล้วได้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า มีผู้ร้องเรียนต่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินว่า เทศบาลฯ จ่ายเงินโบนัสโดยไม่เป็นไปตามหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทยกล่าวคือ นำเงินสะสมมาจ่ายเป็นเงินโบนัส สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินจังหวัดจึงเชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและคณะกรรมการพิจารณาจ่ายเงินโบนัสไปให้ถ้อยคำปรากฏว่า เทศบาลฯ ได้จ่ายเงินโบนัสจากหมวดจ่ายขาดเงินสะสมจริง แต่ดำเนินการก่อนที่จะมีหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทยที่ห้ามนำเงินสะสมมาจ่ายเป็นเงินโบนัส เนื่องจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีหนังสือแจ้งว่าสามารถนำเงินสะสมมาจ่ายเป็นเงินโบนัสได้ เทศบาลฯ จึงดำเนินการตามหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น จึงไม่ถือว่าเป็นการเบิกจ่ายเงินผิดหลักเกณฑ์แต่อย่างใด ซึ่งเทศบาลฯ ได้รายงานข้อเท็จจริงนี้ให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินทราบแล้ว และไม่มีการทักท้วงในกรณีดังกล่าวด้วย ต่อมาในปี ๒๕๕๗ ได้มีผู้ร้องเรียนสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินอีกว่า คณะกรรมการพิจารณาจ่ายเงินโบนัสไม่ได้มีการประชุมตามหลักเกณฑ์จริงแต่ได้จัดทำรายงานการประชุมเป็นเท็จเพื่อใช้ประกอบการหลักฐานการเบิกจ่ายเงินให้ครบตามหลักเกณฑ์ ส่งผลให้มีการดำเนินการทางวินัย และมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ชดใช้ความเสียหายให้แก่เทศบาลฯ

คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารฯ เห็นว่า ข้อมูลข่าวสารที่นาย ก. ขอนั้นเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการตามปกติของหน่วยงานของรัฐซึ่งไม่มีลักษณะตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ข้อมูลดังกล่าวจึงเปิดเผยได้และแม้ข้อมูลข่าวสารนั้นจะกำหนดชั้นความลับไว้ก็ไม่ตัดอำนาจของคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารฯ ที่จะวินิจฉัยให้เปิดเผย จึงมีคำสั่งให้เทศบาลฯ เปิดเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์แก่นาย ก. (คำวินิจฉัย ที่ สค ๑๙๓/๒๕๕๙)

กฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการให้การคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประชาชน แม้ว่าหน่วยงานรัฐจะปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและเอกสารนั้นกำหนดชั้นความลับไว้ คณะกรรมการวินิจฉัยฯ ก็ยังสามารถใช้ดุลพินิจว่าจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้นได้มากน้อยเพียงใด หากมีข้อสงสัยหรือต้องการคำแนะนำเพิ่มเติมสามารถสอบถามได้ที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล ดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ หรือ www.oic.go.th

เรื่องนี้...ร้องเรียนได้มัย

เวลาเราไปขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ หน่วยงานอิสระของรัฐ แล้วหน่วยงานของรัฐเหล่านี้ไม่ดำเนินการให้ เราจะใช้สิทธิร้องเรียนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้หรือไม่ อยากให้ลองตรวจสอบ และตอบคำถามเหล่านี้ดูก่อนนะคะว่า

- ๑. ท่านร้องเรียนในฐานะบุคคลธรรมดา หรือหน่วยงานของรัฐ
- ๒. ท่านใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสารหรือยัง
- ๓. ท่านขอข้อมูลข่าวสารหรือขออะไร

กรณีแรก หากท่านเป็นหน่วยงานของรัฐ ขอข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของรัฐด้วยกัน เช่น ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจ ขอข้อมูลข่าวสารจากสำนักงานที่ดินจังหวัดเพชรบุรี กรณีนี้ทั้งผู้ขอและผู้ถูกขอต่างเป็นหน่วยงานของรัฐด้วยกัน หากสำนักงานที่ดินจังหวัดเพชรบุรีไม่ดำเนินการให้ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ไม่สามารถร้องเรียนตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ให้สิทธิประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อจะสามารถแสดงความคิดเห็นและใช้สิทธิทางการเมืองได้โดยถูกต้องกับความเป็นจริง รวมทั้งปกป้องรักษาประโยชน์ของตนได้ กฎหมายมิได้กำหนดสิทธิหน้าที่ระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันในเรื่องข้อมูลข่าวสารของราชการ ดังนั้น ในระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน ย่อมเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนและธรรมเนียมการปฏิบัติราชการ รวมทั้งหลักการประสานราชการตามระบบบริหารราชการแผ่นดินค่ะ

กรณีที่สอง หากท่านจะใช้สิทธิร้องเรียนว่าหน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการจัดหาข้อมูลข่าวสารให้ ท่านต้องมีการขอข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารฯ ไปยังหน่วยงานของรัฐแห่งนั้นก่อนนะคะ การขอให้ศาลออกหมายเรียกพยานเอกสาร แต่หน่วยงานของรัฐไม่ส่งเอกสารต่อศาล กรณีนี้ ไม่ใช่การขอข้อมูลข่าวสารตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ ท่านต้องไปดำเนินการขอข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานของรัฐด้วยตัวท่านเองก่อน ตรงนี้ต้องขอย้ำนะคะว่า ในการขอข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานของรัฐนั้น ขอให้ท่านเก็บหลักฐานว่าหน่วยงานได้รับหนังสือขอข้อมูลข่าวสารของท่านไว้แล้วด้วย เช่น ให้เจ้าหน้าที่เซ็นรับเรื่องในสำเนาหนังสือขอข้อมูลข่าวสาร หรือหากส่งทางไปรษณีย์ ก็ต้องเก็บหลักฐานการส่งไว้ด้วย เนื่องจากบางครั้งมีเรื่องร้องเรียนและทางคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้ดำเนินการให้หน่วยงานปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ แต่หน่วยงานชี้แจงว่าไม่เคยได้รับคำขอข้อมูลข่าวสารจากผู้ร้องเรียนเลย ดังนั้น หากท่านไม่มีหลักฐานแล้ว ย่อมไม่อาจกล่าวอ้างได้ว่าใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ค่ะ

กรณีสุดท้ายเป็นเรื่องที่พบบ่อย คือผู้ร้องเรียนขอให้หน่วยงานของรัฐกระทำการ หรือสอบถาม ข้อมูล/ข้อเท็จจริง เช่น การขอให้สำนักงานที่ดินจังหวัดลำปางตรวจสอบการออกโฉนดที่ดิน หรือการสอบถาม กรมควบคุมมลพิษว่า การตม้ น้ำที่อุณหภูมิต่ำเกินไป สารพิษจึงจะหายไป หรือการสอบถามสำนักงานศุลกากร กรุงเทพฯขอทราบเหตุผลการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในการคัดแยกพัสดุต่างประเทศ ตัวอย่างเหล่านี้ ไม่ใช่ การขอข้อมูลข่าวสารตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งได้แก่ การขอเข้าตรวจดู ขอสำเนา หรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้อง ดังนั้น หากท่านขอให้หน่วยงานของรัฐกระทำการ หรือสอบถาม ข้อมูล/ข้อเท็จจริง และหน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการให้ ท่านต้องพิจารณาหน่วยงานที่กฎหมายให้อำนาจ ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียนของท่าน และร้องเรียนไปยังหน่วยงานนั้นโดยตรงต่อไปค่ะ

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นกฎหมายที่ให้สิทธิประชาชน เข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ตามหลักการที่ว่า “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” หากมีปัญหา หรือต้องการสอบถามเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล www.oic.go.th
